

Anmeldelser

G. NIETHAMMER (udgiver), K. BAUER og U. GLUTZ VON BLOTZHEIM (bearbejdere): *Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band I (Gaviiformes-Phoenicopteriformes)*.- Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main 1966 (483 pp., 70 tekstfig.). Subskriptionspris: 40,80 DM.

Med største spænding har den ornithologiske verden afventet fremkomsten af dette værk, som så ud til at skulle blive et af den europæiske fuglelitteraturs hovedværker. Nu da første bind er udkommet kan det straks siges, at forventningerne ikke er blevet skuffet. Værket, som er planlagt i 11 bind og i omfang langt overstiger det engelske tilsvarende „The Handbook of British Birds“, er at betragte som en afløser af „Handbuch der deutschen Vogelkunde“, som med 3 bind udkom i 1937-42, men har et langt videre sigte. Forholdene er anskuet fra mere almene synspunkter og behandlingen af de enkelte arter er baseret på undersøgelser fra hele det holarktiske område, ikke blot fra det egentlige Mellemeuropa. I modsætning til den tidligere håndbog er det ikke blot selve Tysklands fugle, som er omtalt, men hele „Mellemeuropas“. Derved forstås i dette værk de følgende lande: Holland, Belgien, Luxembourg, Tyskland, Svejts, Østrig, Checkoslovakiet og Ungarn. På denne måde bliver værket af langt større betydning og kan opfattes som et kontinentalt modstykke til den engelske håndbog. Ikke mindst for danske ornithologer vil værket blive af overordentlig betydning, idet ikke blot selve arternes udbredelse, men alle biologiske forhold skildres for det udstrakte område, der fra Danmark når helt ned til grænsen mod den subtropiske zone.

Det første bind omhandler lommer, lappedykkere, stormfugle, årefodede, storke- og hejrefugle samt flamingoer. Generelt sagt er dispositionen som i alle den slags store faunistiske værker, idet hver art omtales for sig, i systematisk rækkefølge, og stoffet under de enkelte arter er inddelt i en hel række selvstændige afsnit. Disse afsnit er meget fyldige og overalt baseret på de primære kilder. Som udtryk for hvor meget stof, der er medtaget, kan nævnes at kapitlet om Skarven alene fylder 22 sider. Særlig stor vægt er lagt på en tilbunds-gående udredning af økologien, populationsdynamiken og adfærdsforskningen, der som nye forsk-

ningsgrene kan virke inspirerende på fremtidens undersøgelser. Dette vil dog ikke sige, at de mere klassiske discipliner er blevet stedmoderlig behandlet; der er ypperlige og omfattende beskrivelser af udseende, fældning, mål, stemme, udbredelse, føde, vandringer, ringmærkning m.m. Ved brugen af hele det imponerende store materiale, som her er samlet, har man et stærkt indtryk af forfatterens overlegne beherskelse af stoffet, deres intime kendskab til litteraturen og deres evne til at understrege hvad der er væsentligt ved de enkelte forhold. Samtidigt må det fremhæves, at sproget er meget klart, teksten levende og letlæselig, dispositionen logisk og skarpt gennemført. I det hele taget må det siges, at denne håndbog er af en videnskabelig meget høj standard, og det kan på forhånd siges, at den vil blive indrangeret mellem ornithologiens klassikere. Af de talrige enkeltheder i komposition og udførelse, som det er fristende at komme ind på, skal bl. a. fremhæves billedmaterialet, der skildrer ethologiske forhold, udbredelse (ofte ved hjælp af ringmærkning) og særligt vigtige systematiske karakterer. Mange af illustrationerne er meget originale i opfattelsen og virker inciterende. Et andet forhold, som må fremhæves, er de fortrinlige litteraturoversigter efter hver enkelt art, foruden en meget omfattende generel bibliografi. Udbredelsesforholdene er under den enkelte art ordnet således, at der først gives et afsnit om yngleområdet og dernæst om trækket og vinterkvarteret for arten som helhed. Først derefter behandles udbredelsen i Mellemeuropa, idet forholdene i de enkelte lande skildres for sig i en bestemt rækkefølge. Det er nøjagtig den fremgangsmåde jeg anvendte i min oversigt over Nordens fugle, i „Nordens Fugle i Farver“, bd. 7.

Man vil vel ikke kunne sige, at denne nye håndbog er et populært værk i ordets videste betydning; et vist ornithologisk kendskab må forudsættes, men dette kan jo erhverves gennem så mange andre bøger. Der er således ingen farvetavler overhovedet, men der er henvisninger til andre værker med farvebilleder (også danske) under hver art. Det skal også nævnes, at der er et godt afsnit om „Feltkendetegn“ ved hver art. Man behøver i og for sig ikke at ønske værket en vid udbredelse, for det vil det gennem sine kvalifikationer så ganske givet få, ikke blot i selve det „Mellemeuropa“, hvis fugle det omhandler, men overalt i det holarktiske område hvor der drives fuglestudier. Ikke mindst må dette gælde her i landet, hvor vi som nabo til Mellemeuropa vil være særlig interesserede og i

særlig høj grad vil kunne drage nytte af dette fremragende værk. Det er ikke for meget sagt, at enhver seriøst arbejdende ornitholog vil have udbytte af at konsultere det under sine studier. Skal man udtrykke et ønske om det blive om, at de to unge bearbejdere må få kræfter nok til at fuldføre den gigantiske opgave de har sat sig.

FINN SALOMONSEN.

WILHELM KÜHNELT: Grundriss der Ökologie. Mit besonderer Berücksichtigung der Tierwelt. (402 pp., talrige illustrationer). – VEB Gustav Fischer Verlag, Jena 1965. Pris: 28 DM indb.

At samle den eksisterende viden om dyrenes økologi i lærebogs- og oversigtsform er en overordentlig vanskelig opgave, hvilket afspejler sig i det ringe antal værker, som blot nogenlunde dækker dette omfattende stof. Den foreliggende bog, hvis forfatter er professor ved universitetet i Wien, er en fortrinlig lærebog i økologi. Bogen er inddelt i to store afsnit. I det første beskrives de ydre faktorer og deres betydning for dyrene. Efter en grundig karakteristik af de enkelte faktorer beskrives, hvorledes disse kan virke sammen, hvorledes dyrene er afhængige heraf, og hvorledes de kan tilpasse sig disse. Her omtales f. eks. vandringer. Et fyldigt kapitel omhandler de forskellige livsformer.

Det andet store afsnit omhandler organismernes forhold til hinanden. Der omtales forholdene indenfor populationer af samme art, de mange typer af afhængighed mellem forskellige arter, og fødekæder. I det sidste kapitel omtales ændringer i livsbetingelserne, dels de ændringer som er foregået i jordens historie, dels de ændringer som skyldes menneskets ekspansion. I denne forbindelse behandles således industriens og de radioaktive stoffers betydning og naturfredning, og som et eksempel belyses forholdene i storbyer indgående.

KÜHNELT's bog er uhyre grundig. Ustandselig belyses forholdene med eksempler, og forfatteren har forstået at hente eksempler fra mange forskellige dyregrupper. Også fuglene omtales hyppigt. I teksten findes talrige litteraturhenvisninger, og litteraturlisten sidst i bogen omfatter ikke mindre end 47 sider.

Denne bog vil utvivlsomt blive meget benyttet i årene fremover. Den er selvsagt ikke letlæst, men for enhver som ønsker de primære oplysninger om et økologisk problem, er bogen et fortrinligt opslagsværk, og her vil man også finde henvisninger til al væsentlig dyre-økologisk litteratur.

A. H. J.

EUGENIUS NOWAK: Die Türkentaube (*Streptopelia decaocto*). Die Neue Brehm Bücherei 353. – (112 pp., 37 sort-hvide fotos og stregtegninger). – A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt 1965. Pris: 5,80 DM.

Blandt Neue Brehm Bücherei – bøgerne findes nu også en udmærket gennemgang af Tyrkerduen. Forfatteren beskæftiger sig indgående med artens udbredelsehistorie dels i Asien og dels i Europa. Den japansk-koreanske bestand, mener NOWAK, stammer fra fugle, der med skib er kommet til dette område, og ikke fra fugle der via Centralasien har bredt sig dertil. Fra 1925 til 1963 er gjort rede for artens fremrykning i Europa og de sandsynlige indvandringsveje er skitseret.

Tyrkerduens ynglebiotop, næring, ynglebiologi og træk gennemgås derefter. De længste trækbevægelser vises at foregå i vestlig til nordlig retning, altså i artens udbredelsesretning.

En 13 sider lang litteraturliste sammen med den gennemførte kildehenvisning forøger endelig bogens værdi.

N. O. PREUSS.

BRUCE CAMPBELL and DONALD WATSON: The Oxford Book of Birds. Oxford University Press. – 207 pp., 96 farvetavler, 9 fig. Pris: 42 s.

I bogen behandles alle fuglearter, der er truffet på De britiske Øer, og med undtagelse af de mest ekstreme sjældenheder er der illustrationer af dem alle. For hver art gøres kort rede for feltkendetegn, forekomst på De britiske Øer, opførsel, yngleforhold, føde, stemmer m.m. Farvetavlerne, der er udført af DONALD WATSON, indeholder mange vel-lignende fugleafbildninger; en del skæmmes dog af, at farverne er for grå og grumsede; enkelte er direkte fejlagtige, således fremstilles løvsangerne med grågrøn bug, forskellig fra den virkelige gule farve. I en del tilfælde skyldes de fejlagtige farvetoner dog muligvis de ejendommeligt farvede baggrunde, som findes på nogle af farvetavlerne.

I indledende og afsluttende kapitler gøres på udmærket og kortfattet måde rede for hovedtræk af fuglenes systematik, anatomi, flugt, opførsel, ynglebiologi, træk, bestandsomsætning og der gives nogle litteraturhenvisninger.

Alt i alt er der på de godt 200 sider samlet en god del kendsgerninger om vesteuropæiske fugle.

JAN DYCK.

HEINZ-SIGURD RAETHEL: *Krankheiten der Vögel*. (88 pp., 15 tekstfigurer, udført af forf.). – Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart 1966. Pris: DM 5,80.

En kortfattet og overskuelig fremstilling af stuefuglens sygdomme. Efter et forord og nogle alméne anvisninger vedrørende anskaffelse og tilvæning omtales en række vigtige medikamenter og deres indgift samt varme som helbredelsesmiddel og desinfektion. Derefter følger bogens to hovedafsnit, henholdsvis om de sygdomsfremkaldende organismer inden for plante- og dyreriget, og om lidelser i de enkelte organer eller legemsdele, samt om svulster, stofskifteforstyrrelser og forgiftninger. Til sidst findes et godt sagregister.

LØPP.

HANS NOLL: *Die Brutvögel in ihren Lebensgebieten*. Schweizer Vogelleben 2. (282 pp., 8 dobbelte sorttavler, 38 tekstfigurer). – Wepf & Co., Basel 1965. Pris: Sfr. 26,00.

Efter et forord, hvor samme forf.s „Vogelleben im Jahresverlauf“ = Schweizer Vogelleben 1 nævnes, følger en indledning med en almén omtale af fuglens afhængighed af omverdenen. Bogens hovedtekster er 8 kapitler, hvor de svejtsiske ynglefugle er fordelt efter deres forskellige opholdssteder, henholdsvis menneskelige boliger med omgivelser, frugtplantager, agerland, løvskov, nåleskov, fjeldområder, strømmende vand og søer med deres randzoner. Det ses af grupperingen, at de svejtsiske traditioner i en del tilfælde afviger ret betydeligt fra de danske, hvilket selvsagt kan stå i forbindelse med de to landområders vidt forskellige karakter af henholdsvis kontinentalt bjergland og lavland med omgivende have; fuglene besætter terræner, der dækker deres krav til føde og dækning. Det er således en kendt sag, at på Alpernes højtliggende græsarealer findes Bjergpiberen (= den kontinentale Skærpiber) overalt, men ikke Engpiberen, som i de skandinaviske fjelde kan træffes i et meget lignende terræn; også den er kendt som ynglefugl i Svejts, men er sjælden. Blandt nåleskovszonens fugle finder vi omtaler af arter, som vi kender fra de danske plantager, endvidere bl. a. Ringdroslen og Gråsiskenen, der også yngler i Skandinavien;

men her hører disse ikke nåleskoven til. Natuglen omtales også i dette afsnit; hos os må den betragtes som løvskovfugl. De svejtsiske „Obstgärten“ har også arter, som vi kan træffe i lignende landskab her i landet, men desuden løvskovfugle som Spætmejsje, Sumpmejsje, Halemejsje og Gråspætte samt Kirkeugle og Hortulan, der hører hjemme i tørt, åbent terræn. En og anden opfattelse kan nok diskuteres, men der er meget at lære af denne bog, hvis første udgave kom 1942. Stilen er bred, men flydende og underholdende, udarbejdet af en mand med indgående kendskab og stor kærlighed til sit lands fuglefauna. Billedmaterialet, hvortil adskillige svejtsiske fuglefotografer og kunstnere har bidraget, er godt.

LØPP.

JÜRGEN NICOLAI: *Käfig- und Volieren-vögel*. (73 pp., talrige tekstfigurer, de fleste tegninger udført af HERMANN KACHER). – Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart 1965. Pris: DM 5,80.

En udmærket bog, skrevet af en fagmand med indgående teoretisk og praktisk viden om sit emne. Den bringer kun et begrænset antal omtaler af fuglearter, der er særlig egnede for fangenskabshold, navnlig pragtfinker, finker og duer; en del drosselfugle og sangere er også taget med, men ikke papegøjer og vagtler. Teksterne er kortfattede, men indeholder alligevel talrige vigtige oplysninger om de enkelte former, og de nydelige tegninger viser god opfattelse af fuglens karakteristiske stillinger.

LØPP.

JÜRGEN NICOLAI: *Vogelhaltung-Vogel-pflege*. (65 pp., 4 fotografier, 13 tegninger af HERMANN KACHER). – Franckh'sche Verlagshandlung, Stuttgart 1965. Pris: DM 5,80.

En almén behandling af fugleholdets praktiske sider med talrige gode oplysninger og vink. Der findes oplysninger om bure, voliærer og fuglehuse, om hensigtsmæssig ernæring og om forholdsregler ved opdræt m.v. Et særligt kapitel er helliget slagsbrødre og mordere, der kan volde både kvaler og tab, og endelig findes afsnit om bastardavl og sygebure.

LØPP.